Turkish Studies *Educational Sciences*

Volume 14 Issue 3, 2019, p. 755-772

DOI: 10.29228/TurkishStudies.22668

ISSN: 2667-5609

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info / Makale Bilgisi

✍ *Received/Geliş:* 10.02.2019

✓ *Accepted/Kabul:* 10.06.2019

✍ *Report Dates/Rapor Tarihleri:* Referee 1 (18.02.2019)- Referee 2 (02.04.2019)

This article was checked by iThenticate.

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK BAŞARISINI ETKİLEYEN ÖĞRETMEN TUTUM VE DAVRANIŞLARI: NİTEL BİR ANALİZ

*Faysal ÖZDAŞ**

ÖZ

Akademik başarı, belirli bir programın sonucunda öğrencinin program hedeflerine ilişkin gösterdiği yeterlilik düzeyidir. Öğrencinin akademik başarısını etkileyen çok sayıda faktör vardır. Bu faktörlerin başında sınav sistemi, okul kültürü, sosyo-ekonomik yapı, aile, öğretmen tutum ve davranışları gelmektedir. Öğretmen, öğrenme öğretme sürecinin gerçekleşmesinde ve sınıf yönetiminde temel belirleyici olduğu için tutum ve davranışları öğrenciler üzerinde etkili olmaktadır. Bu amaçla akademik başarıda önemli bir yere sahip olan öğretmenlerin görüşlerini almak ve bu görüşlere dayalı değerlendirme yapmak önem arz etmektedir. Araştırmanın amacı, öğretmen görüşlerine göre lise öğrencilerinin akademik başarısını etkileyen faktörleri tespit etmek ve bu konuda çözüm geliştirmektir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada, durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2017-2018 eğitim öğretim yılında Mardin İli Artuklu merkez ilçede görev yapan 23'ü kadın, 27'si erkek toplam 50 lise öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada elde edilen veriler, içerik analizine tabi tutulmuştur. Verilerin çözümlenmesinde Maxqda 11 veri analizi programından yararlanılmıştır. Analizler sonucunda çıkan sonuçlara göre temalar oluşturulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, akademik başarıyı etkileyen öğretmen tutum ve davranışlarına örnek olarak öğrenciye ilgi gösterme, model olma, dersini sevdirmesi, öğrenciyi sevme, öğrenciyi güdüleme şeklindedir. Akademik başarısızlığın öğretmenlerden kaynaklanan nedenlerine ilişkin olarak öğretmenin kendisini yenilememesi, mesleki yetersizlik ve sorunu farklı kişi ve yerlerde arama şeklindedir. Araştırma kapsamında öğretmenler, öğrencilerin akademik başarılarının artırılması için etkinlik temelli çalışmaların yapılması, müfredatın sadeleştirilmesi, öğrenci ile olumlu ilişkilerin kurulması,

* Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, E-posta: faysalozdas@hotmail.com

öğrenciye sorumluluk verilmesi ve günlük ders saat sayısının düşürülmesi şeklinde önerilerde bulunmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: Akademik başarı, öğretmen tutumları, lise öğrencileri

TEACHER ATTITUDES AND BEHAVIOURS INFLUENCING HIGH-SCHOOL STUDENTS' ACADEMIC ACHIEVEMENT: A QUALITATIVE ANALYSIS

ABSTRACT

Academic achievement is the proficiency level students reach at the end of a certain programme as specified by programme objectives. There are numerous factors influencing students' academic achievement with testing, school culture, socio-economic structure, family, teacher attitudes and behaviours among the leading ones. Teacher attitudes and behaviours have an impact on students as teachers are the main determining factor in the execution of learning and teaching, and classroom management. Hence, it is significant to explore and analyse teachers' beliefs who substantially influence academic achievement. This study aims to establish the factors that impact on high-school students' academic achievement based on teachers' beliefs, and to offer suggestions. This qualitative study used case study design. The participants are 50, 23 women and 27 men, teachers who were working in 2017-2018 academic year in different high-schools in Artuklu District of Mardin Province, Turkey. The data was fed into Maxqda 11 qualitative data analysis software for content analysis. Recurring themes were specified based on analysis results. The teacher attitudes and behaviours that analysis results found to influence students' academic achievement are showing interest in students, setting an example, popularising the lesson, caring for students, and motivating students. Failing to update, professional inadequacy, and attributing blame to external factors were found to be teacher internal factors influencing academic failure. The study offers the following suggestions to improve students' academic achievement: doing activity-based classwork, simplifying the curriculum, developing positive relationships with students, assigning students responsibility, and reducing the daily number of classes.

STRUCTURED ABSTRACT

Purpose Of The Study

Academic achievement is student's sufficiency level according to the program targets on a certain program result. There are lots of factors that effect student's success. One of these factors is teacher. Teacher's attitudes and behaviours effect students as s/he is the main person that effects teaching-learning progress and class-management. Fort hat purpose, It is important to take teachers' opinions, who occupy an important position on academic achievement, and evaluate them according to techers' ideas. The purpose of the study is to find out the

factors effect high school students academic success and develop solution. Considering this general purpose the answers of questions below are sought.

1. According to the teachers, how do teachers attitudes and behaviours effect students' academic success?
2. According to the teachers, what are the reasons of failure in high schools resulting from teachers?
3. What are the proposals of teachers to success in high schools?

Method

Qualitative research method was used in the research. Research pattern is status study. Teachers opinions about the subject were taken and deep examination was conducted. Thence, data and some solution proposals to improve academic success was obtained about academic failure which is caused by teachers' attitude and behaviours. The study group of the study consists of 50 secondary education teachers working in Artuklu central district of Mardin Province in 2017/2018 academic year. Research study group oriented was determined with sampling method. The data of the study was obtained by semi-structured interview form. The data gathered from the teachers were obtained from 11 schools (6 Anatolian High Schools, 2 Imam-Hatip Anatolian High Schools, 3 Vocational an Technical Anatolian High Schools) during the seminar period in June 2018 by face-to-face interviews with teachers. The research data was analyzed by using the qualitative data analysis program of Maxqda 11.

Results

In the research, teachers' attitude and behaviour that effect high school students on academic success, the effects of teacher attitude and behaviour on students' academic success and teachers' solution offers to increase students academic success are included. Teachers state 141 opinions about teachers' attitude and behaviour which effect academic success, 128 opinions about academic failure due to the teachers and 156 opinions about solution proposals to increase academic success.

Within the context of research, teachers were requested to exemplify how attitudes and behaviours effect academic success of student. When the opinions of teachers were examined, it was detected that 111 opinions were suggested for positive attitude and behaviours, and 30 opinions were suggested for negative attitude and behaviours. Teachers stated that positive attitude and behaviours effect students' academic success positively, on the other hand, negative attitude and behaviours effect students' academic success negatively. When teachers proposed their ideas, they gave some examples of teachers that they were effected.

Teachers mainly proposed positive ideas when they enunmerated teachers' attitude and behaviour effect academic success showed that they are aware of effects of positive attitude and behaviours. Teachers' being role model for students, students' passion of learning a subject, teachers' loving students, teachers' paying attention to and motivating students, teachers' instilling self-confidence, being

supportive to students and having straight communication effect academic success positively. The results supported by literature show that teachers' positive attitude and behaviours have great importance on assessing students' academic success. Within this scope, another point which is focused on is teachers negative behaviours. According to the teachers views attitudes and behaviours that effect students negatively are teachers not possessing subject matter knowledge, having unplanned lessons, using the same teaching method and pressurize students are among the views which they dwell upon. Most of the reasons which are mentioned above are the duties that teachers should do while practising their profession. It can be exemplified for that subject as having a planned lesson, planning the lesson up to the curriculum, having learning outcomes and skills gained, using the same method, having different methods and tecnics.

The other points about academic failure reasons are resulting from teacher. Teachers regard attitude and behaviours about teaching method, professional inadequacy, not renovating themselves, not caring about their profession, not taking responsibility and inadequate usage of technology are among the reasons of students academic failure. There are lots of factors about students' failure as mentioned on the introduction of research. Teachers are only one of these factors. It cannot be claimed that the reason of students' academic failure is just teacher.

The highly emphasised issue about students' academic failure is teachers teaching method teachers state that teachers-centred methods are used and this situation causes a significant factor on students' academic failure on the whole. Various teaching tecnics and methods are being used results in students take actively part in teaching-learning process. In this case, it is thought that students academic success will enhance positively.

It is stated by teachers that teachers not renovating themselves and inadequacy in Professional competence effect students' academic failure due to teacher. On this subject teachers self-critised and stated that they don't struggle for self-renovating, they give importance to daily subjects instead of educational enhancement. Teaching profession should enhance continually and be renewing. In order to perform the profession according to the book, it is tried to assign some criteria which are determined by Turkish Education Ministry. Teacher proficiency is defined as 'knowledge, skill, and attitude that should be possessed to perform teaching proffesion effectively and productively.' Teachers' possessing and practising basic qualifications ensure contribution of students' success development and self-improvement. (TEM, 2017;4-MEB,2017;4-) When teachers opinions and literature findings are examined in the research limitations, it can be stated that teachers' profession competence is not on targeted level and teachers don't improve themselves on their profession enough.

Some of the teachers seek the reasons of academic failure in some other factors instead of teachers. It is not consistent scientifically that trying to find out teachers as the only reason for academic failure. As education enhance among various factors (Al Şensoy and Sağsöz, 2015), academic success or failure should not be evaluated on just one reason. The framework of curriculum, central exam systems, school

management, sociol-economic status, family and other conditions arising from students effect students success. Teachers lack of interest to the students, not taking responsibility at school and ignoring students' problems are other reasons of failure which are teachers also focus on. Moreover, another reason for academic failure is stated as teachers' over disciplined behaviours. Some of teachers claimed that over-disciplined behaviours set a barrier between teacher and student, thus, it encumber students communication so it effects academic success negatively. Teachers' not using technology adequately or on-site are among the reasons of students' academic failure.

Teachers have developed various suggestions to increase academic success. Among recommendationd come forward titles such as making activities, simplifying curriculum, establishing positive rrelationship with students, giving responsibility to the student, reducing the number of course hour, using technology in the right direction, providing students with the opportunity to use technology, giving confidence to the students and allocating some timeto social activities. A significant part of recommendations consist of the studies that can be done by the teacher and school administration. Some of the suggestions are beyond teachers' capabilities but thet can be realized by National Education Ministry. For instance, long time spent in the school, which is mentioned about by nearly all teachers, students and parents, and about central exam system.

In this study in which the attitudes and behaviours of teachers that effect tha academic success of students are investigated, it is understood that positive attitudes and behaviours effect the academic success of students positively, and the negative attitudes and behaviours effect the academic achievement of students negatively. As a result, all of the attitudes and behaviours of the teacher effect the life of the student, this effect can be either positive or negative.

Keywords: Academic achievement, teacher attitudes, high-school students.

1. Giriş

Okul, sosyal bir sistem ve kurum olarak öğrencilere çalışma ve öğrenme ortamı hazırlamakta ve bunu sürdürme konusunda çabalar sunmaktadır (Şişman, 2011). Okul aynı zamanda bireysel farklılıkların dikkate alındığı, bireyin sosyal, psikolojik ve doğal yaşamla ilgili hayata hazırlandığı ve davranış kazandığı kurumdur (Özabacı ve Acat, 2005). Bu açıdan bakıldığında okul, eğitim ve öğretim hizmetlerinin üretildiği yerler olması nedeniyle eğitim sistemlerinin önemli stratejik parçalarından biridir (Çelik, 2011). Okulun önemli işlevlerinden biri de bireye akademik başarı kazandırmaktır. Akademik başarı konusu son dönemlerde gerek eğitimciler ve veli beklentileri, gerekse ulusal ve uluslararası sınavların sonuçları bağlamında tartışılmaktadır. Çünkü bu durum, öğrenciyi, öğrenci velisini, okulu ve eğitim politikası geliştirenleri birçok yönüyle etkilemektedir.

Başarı, belirlenen hedeflere ulaşma, isteneni elde etme (Demirtaş ve Güneş, 2002) ve program hedefleriyle tutarlı davranışlar bütünüdür (Demirel, 2010). Garbarino (1985) ise başarıyı, okulda alınan notların belirli bir ortalamanın üzerinde yer alması şeklinde tanımlamaktadır. Akademik başarı ise "belirli bir programın sonucunda öğrencinin program hedeflerine ilişkin gösterdiği yeterlilik düzeyi" olarak tanımlanmaktadır (Demirel, 2010; 3). Öğrenci başarı, öğrencinin öğrenme ve öğretme sürecinde kazandığı, bilgi, beceri ve davranışlar sonucunda ortaya çıkar (Demirtaş, 2010).

Akademik başarı ve gelişimsel standartlar genellikle sınavlarda daha iyi performans gösterebilen öğrencilerin seviyesine göre belirlenir (Sakız & Aftab, 2018). Öğrencinin akademik başarısını etkileyen çok sayıda faktör vardır. Okul kültürü ve sosyo-ekonomik yapısı (Sezgin, Koşar, Koşar ve Er, 2016; Schoen ve Teddlie, 2008; Baker, Goesling & Letendre, 2002; Thrupp, Lauder ve Rabinson, 2002), öğretmen tutumları (Şıman, 2014; Şevik, 2014; Kızıldağ, 2009; McLeskey & Waldron, 2007; Arıcı, 2007; Erdoğan, 2006; McLeskey & Waldron, 2006; Lee & Loeb, 2000), aile ve okul (Sezgin, Koşar, Koşar ve Er, 2016; Can, 2013; Satır, 1996), okul iklimi (Sarier, 2016; Can, 2013; Korkmaz 2005), soyo-ekonomik düzey (Sakız & Aftab, 2018; Considine & Zappala, 2002) vb. birçok etken okul başarısını etkilemektedir. Belki bunlardan en önemlisinin öğretmenin tutum ve davranışları olduğu söylenebilir. Çünkü öğretmenin tutum ve davranışları bütün faktörlere belli ölçülerde etki edebilmektedir.

Öğretmen, öğrenme-öğretme sürecinin gerçekleşmesinde ve sınıf yönetiminde temel belirleyicisi olduğu için (Şışman, 2011) öğrenci başarısını etkileyen faktörlerin başında gelmektedir (Şevik, 2014). Aynı zamanda öğretmen, insan ve insan davranışlarıyla ilgilendiği (Semerci ve Semerci, 2014) için tutum ve davranışları öğrenciler üzerinde etkili olmaktadır. Bu tutum ve davranışlar, öğrencinin okul çalışmalarını etkilemektedir (Küçükahmet, 2017). Olumlu tutumlar öğrenmeyi kolaylaştırırken, olumsuz tutumlar ise öğrenmeye olumsuz yönde etki etmektedir (Turgut ve Baykul, 2013). Bu süreçte öğretmenin kullandığı öğretim yöntemi kadar öğrenciye yaklaşım biçimi önem arz etmektedir (Can, 2013; Deniz, Avşaroğlu ve Fidan, 2006). Özellikle öğretmenin öğrenci ile iletişimde oluşturduğu yeterlik duygusu, öğrencinin güdülenmesinde etkili olmaktadır (Semerci ve Semerci, 2014; Midgley, Feldlauer & Eccles, 1989). Korkmaz (2005) tarafından yapılan bir araştırmada, öğretmenin gerek öğrencilere, gerekse meslektaşlarına karşı olumlu tutuma sahip olması ve ulaşılabilir hedefler ortaya koyması, öğrenci başarısına arttıracak bir okul ikliminin oluşumuna katkı sağladığı tespit edilmiştir. Bu özelliklere sahip öğretmenler öğrenciyi başarıya özendirir, destekler ve başarı için gerekli çabayı gösterir. (Can, 2013). Öğretmenlerin bu tür destekleyici davranışları, öğrencilerin başarısını arttırmaktadır (Sarier, 2016). Öğretmenler sınıf ortamının çok önemli bir parçası olduğundan onların beklenti ve inançları öğrenci motivasyonunu ve başarısını etkilemektedir (Midgley, Feldlauer, and Eccles, 1989).

Tutum bireyin, her hangi bir grup şeye, bireylere, olaylara ve çok çeşitli durumlara karşı bireysel etkinliklerindeki seçimini etkileyen kazanılmış içsel durumdur (Senemoğlu, 2011). Tutumlar, nesnelere, insanlara, durumlara ya da dünyanın başka herhangi bir özelliğine, soyut düşüncelere ve sosyal politikalara yönelik olumlu veya olumsuz değerlendirme ve tepkilerdir (Atkinson, Atkinson, Smith, Bem & Nolen-Hoeksema, 2010). Başka bir ifade ile tutum bireyin kişi veya olgu karşısında gösterdiği davranışlardır. Bu davranış da olumlu ya da olumsuz görünümlü olabilir. Tutumun oluşumu ile davranışın oluşumu arasında bir paralellik söz konusudur (Silah, 2011). Öğretmenlerin, öğrencileri etkileyen en önemli kişilik özelliklerinden biri tutumlarıdır. Öğretmenlerin, öğrencilere ve okul çalışmalarına karşı tutumlarının durumu öğrencilerin öğrenmesine olumlu ya da olumsuz etki etmektedir (Küçükahmet, 2017). Bu açıdan bakıldığında öğretmenlerin, gençlerin kariyer ve kimliklerini oluşturmada, öğrenme ve çalışma için başarılı geçişler yapmadaki destekleri önemli bir role sahiptir (Dodd, & Hooley, 2018).

Türkiye’de, öğrenci başarıları açısından okullar arasında büyük farklılıklar vardır. Bu farklılıkların temel sebeplerinden biri okulun ve öğretmenlerin özellikleridir. Öğretmenlerin tutumları, davranışları ve derslerinde kullandıkları yöntem ve teknikler öğrenci davranışı ve başarısını etkileyen önemli faktörlerin başında gelmektedir (Erden, 2014). Öğretmenlerin özellikleri öğrenciyi etkilemektedir. Yapılan bir araştırmada (Şahin, 2011) öğrencilere ilişkin tutum ve davranışa dair bir öğretimde bulunması gereken en önemli özellikler şunlardır: Öğretmen öğrencilerini her yönüyle tanımalı, sevmeli ve sevdiğini hissettirmelidir. Bir diğer özellik ise öğrencilerine bilgi aktaran değil, onları bilgiye ulaştıran olmalıdır. Öğretmenlerin öğrenme ortamındaki tutum ve davranışları öğrenciler tarafından nasıl algılandıklarını belirlemektedir. Bu durum bazı öğretmenlerin sıcak, hoşgörülü

algılanmasın sebep olurken bazı öğretmenlerin de endişe verici ve korku duyulan biri gibi görülebilmektedirler (Erdoğan, 2013). Bu durum öğrenci başarısında, öğretmen tutumunun önemli etkenler arasında sayılmasına neden olmuştur (Arıcı, 2007).

1. 1. Araştırmanın amacı

Araştırmanın amacı, öğretmen görüşlerine göre lise öğrencilerinin akademik başarısını etkileyen faktörleri tespit etmek ve bu konuda çözüm geliştirmektir. Bu genel amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Öğretmenlerin görüşlerine göre, öğretmen tutum ve davranışları öğrencilerin akademik başarısına nasıl etki etmektedir?
2. Öğretmen görüşlerine göre, liselerde akademik başarısızlığın öğretmenlerden kaynaklanan nedenleri nelerdir?
3. Öğretmenlerin liselerde akademik başarının artırılmasına yönelik önerileri nelerdir?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Liselerde öğrencilerin akademik başarısını etkileyen öğretmen tutum ve davranışlarının belirlenmeye çalışıldığı bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma deseni durum çalışmasıdır. Durum çalışması deseni, veriler çeşitli ve ayrıntılı olarak elde edildiği ve değerlendirildiği için araştırmacıya olayları derinlemesine anlama ve sorgulama imkanı vermektedir (Paker, 2017). Durum çalışması, güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışan nitel çalışma desendir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırma konusuna ilişkin öğretmenlerin görüşleri alınarak derinlemesine inceleme yapılmıştır. Böylece öğretmenlerin, öğretmen tutum ve davranışlarından kaynaklı akademik başarısızlık nedenleri ve akademik başarıyı artırmak için çözüm önerilerine ilişkin veriler elde edilmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Mardin İli Artuklu merkez ilçede görev yapan 50 lise öğretmeni oluşturmaktadır. Verilerin elde edilmesi için öğretmenlerle ayrı ayrı görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelere gönüllü olarak 23'ü kadın, 27'si erkek toplam 50 öğretmen katılmıştır. Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre dağılımları şu şekildedir: Mesleki kıdemi 1-5 yıl arasında olanlar 12; 6-10 yıl arasında olanlar 15; 11-15 yıl arasında olanlar 8 ve 16 yıl ve üstü olanlar 15'tir. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme, zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına imkân veren örnekleme yaklaşımıdır (Patton, 2002). Amaçlı örnekleme seçimin nedeni, araştırmacının öğretmen adaylarını tanıması ve onlara daha kolay ulaşabilmesidir. Amaçlı örneklemede araştırmacı kimlerin seçileceği konusunda yargısını kullanarak araştırmanın amacına en uygun olanları örnekleme alır. Bu çerçevede üzerinde çalışılan soruna evrenin en uygun bir kesimi gözlem konusu edilir (Balcı, 2018). Bu yöntemin seçilmesinin amacı, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Bu ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

2.3 Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Öğretmenlerden elde edilen veriler 2018 yılı Haziran ayında öğretmenlerin seminer döneminde 11 okuldan (6 Anadolu lisesi, 2 Anadolu İmam Hatip Lisesi, 3 Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi) öğretmenlerle yüz yüze görüşülerek toplanmıştır. Araştırmanın geçerlik ve güvenilirlik çalışması kapsamında literatür önerileri (Seggie ve Bayyurt, 2017; Merriam, 2009; Creswell, 2008; Shenton, 2004; Patton, 2002) dikkate

alınmıştır. Araştırmada kullanılan görüşme formunun geçerliliği için katılımcı teyidi ve araştırmaya katılan öğretmenlerin seçiminde gönüllülük esaslı ölçütleri kullanılmıştır. Katılımcı teyidi için görüşmelerden sonra 10 öğretmene konu ile ilgili olarak eklemek ya da çıkarmak istedikleri konular olup olmadığı sorulmuş verilen cevaplar tekrar gözden geçirilmiştir. Araştırmanın verileri, araştırma için gönüllü öğretmen yüz yüze görüşülerek elde edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e (2018) göre, katılımcıların gönüllü olması ve verilerin katılımcılar ile yüz yüze derinlemesine görüşülerek toplanması araştırmanın geçerliği ve güvenilirliğini sağlamada önemli etkidir. Toplanan verilerin ayrıntılı olarak analiz edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel araştırmada geçerliğin önemli ölçütleri arasında yer almaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Görüşme formunun geçerliği için eğitim bilimleri alanında uzman bir Doç. Dr. ve iki Dr. Öğr. Üyesinin görüşüne başvurulmuştur. Araştırma konusu ile ilgili hazırlanan taslak sorular uzmanlar tarafından değerlendirildikten sonra görüşme formuna anlaşılabilirlik, akıcılık ve kapsam geçerliği açısından son şekli verilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri, araştırmacı ve eğitim bilimleri alanında görev yapan bir Doç. Dr. tarafından ayrı ayrı içerik analizine tabi tutulmuştur. Çıkan sonuçlar arasında önemli düzeyde bir benzerlik görülmüştür. Buna göre kodlama yapılmıştır. Kodlamada anlamlı bir bütün oluşturan bölümler bir araya getirilmiştir (Yıldırım ve Şimşek; 2018). Kodlama işlemi bittikten sonra temalar oluşturulmuştur. Temalardan çıkan görüşler frekans tekniği kullanılarak tablolar halinde sunulmuştur. Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma verileri, içerik analizine tabi tutulmuş ve Maxqda 11 adlı nitel veri analizi programından yararlanılmıştır. İçerik analizi, "Belli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik" olarak tanımlanır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018). Öğretmenlerin görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmış, bu amaca hizmet edeceği düşünülen cümleler belirlenmiş ve bu cümlelere bulgular bölümünde doğrudan yer verilmiştir. Görüşler sunulurken kodlamalar kullanılmıştır. Öğretmen görüşlerinin sunumunda kodlamada kullanılan ilk harf öğretmeni, ikinci harf cinsiyetini (E: erkek, K: kadın), rakam ise öğretmenin sırasını ifade etmektedir. Örneğin, ÖK1 kodu 1. sıradaki kadın öğretmen şeklindedir. Verilerin yorumlama aşamasında frekansı yüksek olan görüşler doğrudan alınarak yorumlanmıştır.

3. Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde öğretmen görüşlerine göre, "Akademik başarıyı etkileyen öğretmen tutum ve davranışlar", "Akademik başarısızlığın öğretmenden kaynaklanan nedenleri" ve "Akademik başarıyı arttırmak için öğretmenlerin çözüm önerileri" şeklinde üç temada toplanmıştır. Akademik başarıyı etkileyen tutum ve davranışlara ilişkin öğretmen görüşleri Şekil 1'de sunulmuştur.

3. 1. Akademik başarıyı etkileyen öğretmen tutum ve davranışlar

Öğretmenler, akademik başarıyı etkileyen öğretmen tutum ve davranışları ile ilgili 141 görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin akademik başarıyı etkileyen tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerinden birkaç örnek aşağıda sunulmuştur. ÖK1 kodlu öğretmen "Öğretmenlerin öğrencilerin başarısından doğrudan etkili olduğunu düşünüyorum. Eğer öğretmen iyi bir model olursa öğrenciyi olumlu şekilde etkiler. Saygı sevgi sınırını koruması öğretmenin yapması gereken önemli bir faktördür. Örneğin, ben İngilizce öğretmenimi sevdiğim ve saygı gösterdiğim için onu model aldım. Ben de İngilizce öğretmenim oldum" diyerek öğretmenlerin model olması gerektiğini belirtmiştir. ÖK9 kodlu öğretmen ise öğretmenin ders içindeki tutumuna dikkat çekerek şöyle demiştir. "Öğrencinin önce dersi sevmesi lazım. Dersi sevmesi işi de öğretmeni sevmekten geçiyor. Disiplini göz ardı etmeden öğrencilere daha sevecen yaklaşarak matematik dersinin korkulacak bir yanının olmadığı göstermek gerekiyor. Bu da çocukta özgüven oluşturuyor". ÖE27 kodlu öğretmen ise iletişime vurgu yapmıştır.

“Öğretmenin tutum ve davranışları kesinlikle başarıyı etkilemektedir. Öğrenci, kendisiyle iyi bir iletişim gösteren ve ilgilenen öğretmeni de sever, dersini de sever ve bunun sonucunda o derse ilgisi daha da artmaktadır. Bu da başarıyı etkilemektedir” diyerek iletişimin akademik başarının etkisine vurgu yapmıştır.

Şekil 1. Akademik başarıyı etkileyen tutum ve davranışlara ilişkin öğretmen görüşleri

Öğretmen görüşlerinden alıntılanan diğer görüşler de şu şekilde sıralanmıştır. ÖK36 kodlu öğretmen, “Öğretmen kendini sevdiren, dersi eğlenceli hale getiren biri olmalıdır”. Öğretmenin tutum ve davranışlarına göre öğrencinin derse yaklaşımı olumlu veya olumsuz gelişir” demiştir. ÖE38 kodlu öğretmen, öğretmenlerin tutumlarının önemine vurgu yapmıştır. “Öğrencinin dersi ve öğretmeni sevmesi, derse yaklaşımını etkileyecek bu da öğrencinin başarısını belirleyecektir. Örneğin bir matematik öğretmenin sınıftaki tutumu öğrencilerin matematik dersine olana ilgisini artıracak, başarı da artacaktır”. ÖE42 kodlu öğretmen ise iletişime vurgu yaparak, “Bir öğretmenin tutumu bakışı o öğrencinin tüm başarısına etki etmektedir. Örneğin, bir öğrencinin hatasını daha da büyütüp yüzüne vurmak o öğrencinin derste soğumasını sağlar” demiştir. İletişimin önemine ilişkin benzer bir görüş de ÖK46 kodlu öğretmen tarafından şu şekilde ifade edilmiştir. “Eğer bir öğretmen öğrencisini dinleyip ona değer verdiğini belli ederse o öğrenci kendisini daha işe yarar hissedip beklentiyi boşa çıkarmamak adına daha çok çalışacaktır”. ÖK48 kodlu öğretmen, “ Öğrencinin akademik başarısı ile öğretmenin tutum ve davranışları arasında direk bir ilişki vardır. Öğrenci ile kurulacak olumlu ilişkinin öğrenci üzerinde olumlu etkisi olduğu gibi öğrenci ile oluşturulacak olumsuz ilişkiden olumsuz tutumlar oluşur” ifadelerini kullanarak öğretmenin olumlu tutum ve davranışlarının öğrencinin akademik başarısına olan etkisini belirtmiştir. ÖE50 kodlu öğretmen ise, “Öğretmen öğrenci ile ne kadar sıcak ilişkiler kurarsa öğrenci dersi o kadar sever, başarı da artar. Örneğin ben kimya öğretmenimi sevdiğim için kimya öğretmeni oldum” diyerek öğretmen tutumuna öğrencilik hayatından bir örnek ile izah etmeye çalışmıştır.

3. 2. Akademik başarısızlığın öğretmenden kaynaklanan nedenleri

Araştırma kapsamında üzerinde durulan bir başka sorun ise, öğretmenden kaynaklanan akademik başarısızlık nedenleridir. Öğretmenden kaynaklanan akademik başarısızlık nedenleri Şekil

2’de gösterilmiştir. Öğretmenler, akademik başarısızlığın öğretmenden kaynaklanan nedenlerine ilişkin 128 görüş belirtirmişlerdir. Öğretmenlerin akademik başarıyı etkileyen tutum ve davranışlara ilişkin görüşlerinden birkaç örnek aşağıda sunulmuştur. Akademik başarısızlığın öğretmenden kaynaklanan nedenlerine ilişkin görüşler ise şu şekilde sıralanmıştır. Örneğin ÖK15 kodlu öğretmen, kullanılan yöntem ve tekniklere dikkat çekmiştir. “Öğretmenin ders işlerken klasik yöntemlere başvurması başarıyı olumsuz etkiler” demiştir. ÖE6 kodlu öğretmen ise, “Düşük öğretmen motivasyonu, öğretmenlerin değişen yöntem ve tekniklere adaptasyon sürecini verimli geçirmemeleridir” şeklinde görüş beyan ederek öğretmen kaynaklı bir soruna dikkat çekmiştir.

Şekil 2. Akademik başarısızlığın öğretmenden kaynaklanan nedenleri

Benzer bir görüş ÖK30 kodlu öğretmen tarafından da belirtilmiştir. “Öğretmenin 12. sınıfa kadar düz anlatım yöntemi kullanması...değişik öğretim yöntemlerin geliştirilememesi” şeklindedir. Başka bir öğretmen ise (ÖE23) mesleki yetersizliğe dikkate çekerek bu konuda şöyle demiştir. “Sorun, öğretmenin mesleki olarak kendilerini güncellememesi, akademik olarak yenilikleri takip edememesidir”. ÖE12 kodlu öğretmen ise akademik başarısızlığın sebebini öğretmenler dışında aramıştır “Öğretmenden kaynaklanan bir sebep yok. Eğitim sistemsizliğinden başka bir unsuru konuşmaya gerek yok” demiştir. Benzer bir görüşü de ÖK21 kodlu öğretmen de dile getirmiştir. “Liselerde başarısızlığın iki sebebi vardır: Birincisi sistem, ikincisi çocuğun ailedeki yaşantısı. Öğretmenden kaynaklanan başarısızlık istisnaidir ve tüm öğretmenlere mal edilemez”. Aşırı disiplinin öğrenci başarısını olumsuz etkileyeceğini belirten bir öğretmen (ÖK9) görüşü de şu şekilde ifade edilmiştir. “Öğretmenin kendini tamamen disiplin odağı olarak görüp öğrencilerle arasına duvar örmesidir”. Öğretmen kaynaklı olduğu düşünülen başka bir görüş ise, öğrencilere yeterli düzeyde ilgi gösterilmemesi ile ilgilidir. ÖE25 kodlu öğretmen “öğretmen öğrencilerine gereken ilgi ve alakayı

göstermediği takdirde bir başarısızlık söz konusu olur” demiştir. Bu konuda benzer bir görüş ÖK39 kodlu öğretmen tarafından dile getirilmiştir. “Öğrenci dinlenilmek, sevmek ve kendisine inanıldığını, güvenildiğini görmek ister. Bunu öğretmenden almayan öğrenci sorunlar yaşar”. ÖK1 kodlu öğretmen ise “öğrenci ile öğretmen arasındaki iletişim biçimi iyi değilse öğrenciyi olumsuz etkiler. Bu olumsuz etkiler liselerde akademik başarısızlığın öğretmenden kaynaklanan nedenleri arasındadır” diyerek iletişime vurgu yapmıştır.

3. 3. Akademik başarıyı arttırmak için öğretmenlerin çözüm önerileri

Öğretmenler, öğrencilerin akademik başarılarını arttırmak için çeşitli öneriler sunmuşlardır. Bu öneriler şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 3. Akademik başarının artırılması için öneriler

Öğretmenler, akademik başarıyı arttırmak için çözüm olarak 156 görüş belirtmişlerdir. Öğretmen görüşleri incelendiğinde, okulda öğretmen ve okul idaresinin işbirliği ile yapılacak çalışmalarla çözüm önerilerinin hayata geçirilebileceği düşünülmektedir. Öğretmenlerin akademik başarıyı artırmaya dönük görüşlerinden birkaç örnek aşağıda sunulmuştur.

Örneğin ÖK9 kodlu öğretmen “öğrencileri eğitim ve öğretimin içinde dahil etmek, onlara araştırma gerektiren ödevler vermek, teknolojiyi kullanmalarını sağlamak” diyerek öğrenci merkezli yaklaşımlara vurgu yapmıştır. Öğrenciye verilecek sorumluluğun öğretmen çabası ve okulun imkanları dâhilinde yapılması mümkündür. ÖE27 kodlu öğretmen, “Liselerde ders saat sayısı çok fazladır. Her gün 8 veya 9 saat ders öğrencilere ağır gelmektedir. Ayrıca okullarda sosyal etkinliklere de ağırlık verilmesi faydalı olacaktır” demiştir. ÖE7 kodlu öğretmen de, öğretmen niteliğine dikkat çekmiştir. “Öğretmenliğin üniversitelerde “fotokopi çek, sınava gir, okulu bitir” mantığından uzaklaştırılması, akademik ve sosyal açıdan öğretmen adaylarının üniversitelerde yetiştirilmesi gerekir” demiştir.

ÖE38 kodlu öğretmen de öğretmenlik mesleğine vurgu yapmıştır. “... Öğretmen mesleğini sevmeli, branşı ve öğretmenlik mesleğinin gerektiği bilgilerle kendini donatmalıdır. Alanı ile ilgili konuların gündelik hayatında ne işe yaradığı, bunu nerede kullanacağını somut örneklerle öğrencilere aktarmalı, öğrencinin bu bilince varmasını sağlamıştır”. Başka bir katılımcı (ÖK11) da duyuşsal boyuta vurgu yapmış, “öğretmenler, derslerini ve kendilerini sevdirelirse öğrenci daha çok motive olur” diyerek öğrencinin motivasyon kaynaklarına dikkat çekmiştir. ÖK34 kodlu öğretmen çözüm olarak “Veli, öğretmen, öğrenci, okul işbirliğinin sağlanması ve geliştirilmesi” gerektiğini belirtmiştir. ÖK15 kodlu öğretmen ise sosyal faaliyetlerin gerekliliğine ve öğretmen-öğrenci ilişkisine vurgu yaparak “Okulu sevdirecek sosyal faaliyetler artırılmalı, öğretmen, öğrenci ilişkisine dikkat etmelidir”. Benzer bir görüş, “okulu sevdirecek sosyal faaliyetler artırılmalıdır” şeklinde ÖK15 kodlu öğretmen tarafından da dile getirilmiştir.

3. Sonuç ve Tartışma

Araştırmada, lise öğrencilerinin akademik başarısını etkileyen öğretmen tutum ve davranışlarına, bu tutum ve davranışların öğrencilerin akademik başarılarına etkisine ve öğrencilerin akademik başarılarının artırılması için öğretmenlerin çözüm önerilerine yer verilmiştir. Öğretmenler, akademik başarıyı etkileyen öğretmen tutum ve davranışlarına 141, akademik başarısızlığın öğretmenden kaynaklanan nedenlerine ilişkin 128 ve akademik başarının artırılması için geliştirdikleri çözüm önerileri konusunda ise 156 görüş belirtmişlerdir.

Araştırma kapsamında akademik başarıyı etkileyen tutum ve davranışların öğrencinin akademik başarısını nasıl etkilediğini öğretmenlerden örneklerle açıklanması istenmiştir. Konuya ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde, olumlu tutum ve davranışlara 111, olumsuz tutum ve davranışlara ise 30 adet görüş belirttikleri tespit edilmiştir. Öğretmenler, olumlu tutum ve davranışların öğrencilerin akademik başarılarını olumlu yönde etkileyeceğini belirtirken; olumsuz tutum ve davranışların öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz yönde etkileyeceğini belirtmişlerdir. Öğretmenler bu görüşleri sıralarken etkilendikleri öğretmenlerinden örnekler de sunmuşlardır.

Öğrencilerinin akademik başarısını etkileyen öğretmen tutum ve davranışlarına ilişkin sonuçlar alanyazın tarafından desteklenmektedir. Araştırmacılar, nitelikli bir öğretmenin, öğrencilerin öğrenmelerini olumlu etkilemek için öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutum ve inançlara sahip olması gerektiği konusunda hemfikirlerdir (Shulman, 1986; Borko et al, 1992; Borko & Putnam, 1996; Haser, 2006; Akt. Çakıroğlu ve Işıksal, 2009; Deniz, Avşaroğlu ve Fidan, 2006; Can, 2013). Tutumlar, bireyin hem sosyal algısını hem de davranışlarını etkilemektedir (Kağıtçıbaşı, 2010). Olumlu öğretmen tutumlarının öğrenmeyi kolaylaştırdığı (Turgut ve Baykul, 2013) ve öğrenme-öğretme sürecinde öğrenci başarısı üzerinde etkilidir (Şişman, 2011). Öğrencinin akademik başarısını etkileyen faktörlerin başında öğretmenin tutum ve yeterlilikleri gelmektedir (Razon, 1987; Demir, 2009). Öğretmen, öğrencilerin davranışlarını doğrudan veya dolaylı bir şekilde etkilemektedir (Deniz, Avşaroğlu ve Fidan, 2006). Çünkü öğretmen, eğitim ortamının en önemli ve etkili öğelerin başında gelmektedir. Hedeflere ulaşma, eğitim ortamını düzenleme, fiziki koşulları olumlu hale getirme, eğitim materyallerini hazırlama öğretmene bağlıdır. Öğretmenin bu özellikleri öğrencilerin başarılarını etkilemektedir (Demirtaş, Cömert ve Özer, 2011). Öğretmenlerin akademik başarıyı etkileyen öğretmen tutum ve davranışlarını sıralarken daha çok olumlu görüşleri ortaya koymaları, olumlu tutum ve davranışların farkında olduklarını göstermektedir. Öğretmenler tarafından, öğretmenin öğrenciler için model olması, dersini sevdirmesi ve öğrenciyi sevmesi, öğrenciye ilgi göstermesi ve onu güdülemesi, öğrenciye özgüven aşılaması, öğrenciyi cesaretlendirmesi ve öğrenci ile doğru iletişim kurmasına bağlı olarak akademik başarının olumlu yönde etkileyeceği belirtilmiştir. Öğrencinin mevcut davranışın değiştirilmesi, bu davranışın geliştirilmesi ve yeni davranışların kazandırılması sırasında öğretmenin yaklaşım biçimi önemlidir (Deniz, Avşaroğlu ve Fidan, 2006). Alanyazın

tarafından da desteklenen sonuçlar gösteriyor ki öğrencinin akademik başarısının artırılmasında öğretmenin olumlu tutum ve davranışları önem arz etmektedir.

Bu kapsamda üzerinde durulan başka bir husus da, öğretmenin olumsuz davranışlarının öğrencinin akademik başarısını olumsuz yönde etkilediğidir. Olumsuz tutumlar, öğrenmeye olumsuz yönde etki etmektedir (Turgut ve Baykul, 2013). Öğretmenin sert bir mizaca sahip olması, öğrencilerin öğrenmeyi sağlama ve hedefe ulaşma konularında olumsuzluklara sebep olabilmektedir (Beyaztaş ve Senemoğlu, 2015). Öğretmen görüşlerine göre, öğrencilerin akademik başarısını etkileyen olumsuz öğretmen tutum ve davranışlarına ilişkin görüşler şu şekilde sıralanmıştır: Öğretmenin dersine hakim olmaması, derse plan yapmadan girmesi, aynı yöntemi kullanarak ders işleme ve öğretmenin öğrenciye ders konusunda baskı yapması, en fazla üzerinde durulan konular arasındadır. Oysa öğretmenin derse hazırlık yaparak girmesi, öğretim planı doğrultusunda plan hazırlaması, kazanımları ve becerileri öğretim programını dikkate alarak kazandırması, farklı yöntem ve teknik kullanması, mesleğini icra ederken yapması gereken görevleri arasındadır.

Araştırmada üzerinde durulan başka bir durum da akademik başarısızlığın öğretmenden kaynaklanan nedenleridir. Öğretmenler öğretme yöntemi, mesleki yetersizlik, kendisini yenilememe, sorunun başkasında aranması, öğrenciye karşı ilgisizlik, öğrenme sürecinde aşırı disiplinli davranma, mesleğini önemsememe, sorumluluk almama ve teknolojiyi yeterli kullanmama gibi tutum ve davranışların öğrencilerin akademik başarısızlığın sebepleri arasında saymışlardır. Öğrencinin akademik başarısızlığın tek nedeninin öğretmen olduğu iddia edilemez. Araştırmanın giriş bölümünde yer verildiği gibi öğrencilerin öğrenci başarısızlığında çok sayıda etken vardır. Öğretmen bu etkenlerden sadece bir tanesidir. Öğretmen kaynaklı öğrencinin akademik başarısızlığında en fazla üzerinde durulan husus öğretmenin kullandığı öğretim yöntemidir. Öğretmenler, genel olarak öğretmen merkezli yöntemlerin kullanıldığını, bu durumun başarısızlıkta önemli bir etken olduğunu belirtmişlerdir. Alanyazın incelendiğinde öğretmenlerin daha çok geleneksel öğretim yöntemlerini kullandıkları tespit edilmiştir (Solmaz, 2007; Bulut, 2008; Akpınar ve Gezer, 2010; Geçer ve Özel, 2012; Taşdere, 2014; Özdaş, 2018). Oysa yapılandırmacı yaklaşım temel alınarak geliştirilen öğretim programları incelendiğinde öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilerin, kendi öğrenmelerinden sorumlu olmaları, öğrenciyi sürekli aktif kılacak strateji, yöntem ve teknikler kullanılmaları gerektiğinden söz edilmektedir. Son yıllarda gerek kalkınmış gerek de kalkınmakta olan ülkeler sınıf içi faaliyetlerde öğretmenlerin etkinliğini artırma için çeşitli çalışmamalar yapmaktadırlar. Bu çalışmaların sebebi, öğretmenin öğrencilerin öğrenme becerileri üzerindeki belirleyici rolüdür (Dünya Bankası, 2013). Farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması öğrencinin öğrenme-öğretme sürecine daha fazla katılmasına sebep olabilir. Bu durumun, öğrencinin akademik başarısını olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Öğretmenin kendisini yenilememesi ve mesleki yeterliliğindeki eksiklik de öğretmen kaynaklı öğrencinin akademik başarısızlığında etkili olduğu öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Bu konuda birçok öğretmen özeleştiri yaparak kendilerini yenilemek için çabalamadıklarını, öğretmenler odasında eğitimi geliştirmek yerine güncel konulara zaman harcadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlik mesleği, sürekli gelişim gösteren ve yenilenmesi gereken bir meslektir. Bu mesleğin kuralına uygun icra edilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından bazı ölçütler geliştirilerek belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretmenlik mesleğinin yeterlikleri, “öğretmenlik mesleğini etkili ve verimli biçimde yerine getirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, beceri ve tutumlar” şeklinde tanımlanmaktadır. Öğretmenin temel yeterliliklere sahip olması ve bunları uygulaması, öğrencilerin başarılarını artırmada ve kişisel gelişimlerini sağlamada önemli katkılar sağlayacaktır (MEB, 2017). Etkili öğretmenlerde bulunması gereken en önemli özellik alan bilgisi, yeterli bilgi birikimine sahip olma ve bildiklerini öğrencilere aktarmadır (Şahin, 2011). Mesleki yeterlilik ve gelişim, hizmet içi eğitimler, gerek alan kaynakları gerekse alan dışındaki kaynakları okuma, meslektaşlarıyla işbirliği içinde olmak ile olabilir. Yapılan bir araştırmada “hiç okumayan ve zayıf okuma” alışkanlığına sahip öğretmenlerin oranı %68.5’tir (Yılmaz, 2004). Benzer bir araştırmada öğretmenlerin sadece %36.3’ünün düzenli

okuduklarını göstermektedir (Atak, Gündüz, Gür, Dikici ve Yaman Zengin, 2007). Türk Eğitim Derneği (TED) tarafından hazırlanan raporda, görev başındaki öğretmenlerin en az üçte birinin öğretmenlik mesleğini ilgi ve isteği dışında seçtiklerini belirtmişlerdir. Sınıf öğretmenlerinde bu oran %38,8 iken branş öğretmenlerinde %32,2'dir. Öğretmenlerin %40'ı son iki yılda herhangi bir hizmet içi eğitim etkinliğine katılmadıklarını, yalnızca %12'sinin eğitim bilimleri ya da alanları ile ilgili bir süreli yayınları takip ettiklerini ve %14'ü son bir yılda mesleki gelişim amaçlı herhangi bir kitap okumadıklarını belirtmişlerdir (TED, 2009). Araştırmanın sınırlılıkı kapsamında, öğretmen görüşleri ve ulaşılan literatür bulguları incelendiğinde, öğretmenlerin mesleki yeterlilikler ve mesleki gelişim konularında sorunlar olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin bir kısmı, akademik başarısızlığın sebebini öğretmen dışındaki diğer faktörlerde aramışlardır. Elbette başarısızlık nedenini sadece öğretmen kaynaklı görmek bilimsel açıdan tutarlı değildir. Çünkü eğitim süreci birçok faktörün etkisi altında geliştiği (Al Şensoy ve Sağsöz, 2015) için akademik başarı veya başarısızlık tek bir neden üzerinden değerlendirilmemelidir. Öğretim programlarının yapısı, merkezi sınav sistemi, okul yönetimi, soyo-ekonomik durum, aile, öğrenciden kaynaklı durumlar öğrencinin akademik başarısını etkilemektedir. Öğretmenler, en çok eğitim sisteminin genel yapısını, özellikle merkezi sınavların öğrenci başarısında etkili olduğunu belirtmişlerdir. Oysa öğretmenlerin olumlu tutum ve davranışları, ilgileri, öğrenciyi motive etmesi gibi durumlar öğrenciler üzerinde olumlu etkilere sebep olabilir (Sadık, 2002). Öğretmenlerin üzerinde durduğu başka bir başarısızlık nedeni de, öğretmenlerin öğrencilere karşı ilgisiz olmaları, okulda sorumluluk almamaları ve öğrencilerin sorunlarını görmezden gelmeleridir. Ayrıca, öğrenme sürecinde öğretmenlerin aşırı disiplinli davranışları, akademik başarısızlığın başka bir nedeni olarak belirtilmiştir. Bazı öğretmenler, aşırı disiplinin öğretmen ve öğrenci arasında bir bariyer oluşturduğu ve bunun iletişime engel olduğu dolayısıyla akademik başarıyı olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin, teknolojiyi yeterli düzeyde veya yerinde kullanmamaları da öğrencilerin akademik başarısızlığın sebepleri arasında sayılmıştır.

Öğretmenler, akademik başarının artırılması için çeşitli öneriler geliştirmişlerdir. Öneriler arasında öğrenme-öğretme sürecinde etkinlik temelli çalışmaların yapılması, müfredatın sadeleştirilmesi, öğretmenin öğrenci ile olumlu ilişkiler kurması, öğrenciye sorumluluk verilmesi, ders saat sayısının düşürülmesi, teknolojinin doğru yönde kullanılması, öğrencinin teknolojiyi kullanmasına imkan sağlanması, öğrenciye güven verilmesi ve sosyal etkinliklere zaman ayrılması gerektiği önerileri öne çıkmaktadır. Önerilerin önemli bir kısmı, öğretmen ve okul yönetiminin işbirliği ile yapabilecekleri çalışmalardan oluşmaktadır. Bir kısmı ise öğretmeni aşan ancak Milli Eğitim Bakanlığının tasarrufunda gerçekleştirilecek önerilerdir. Örneğin öğretmenler tarafından üzerinde durulan ve hemen her öğretmen, öğrenci ve öğrenci velisi tarafından dile getirilen okulda geçirilen uzun süre ve sınav sistemi ile ilgilidir. Öğretmenlerin, akademik başarının artırılması için geliştirilen öneriler, alanyazındaki çeşitli araştırma sonuçlarıyla uyum içerisindedir (Yeşilpınar Uyar ve Doğanay, 2018; Özdaş, Ekinci ve Öter, 2018; Semerci ve Batdı, 2015; Çelik, 2013). Araştırma sonuçları öğrenci merkezli yaklaşımların akademik başarı üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Benzer çalışmalar, öğretmenlerin destekleyici davranışları ve öğrencilerle kurulan olumlu ilişkilerin öğrencilerin akademik başarısını artırdığını (Sezgin, Koşar, Koşar ve Er, 2016; Kızıldağ, 2009; Erden, 2014) ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin akademik başarısını etkileyen öğretmen tutum ve davranışlarının araştırıldığı bu çalışmada, olumlu öğretmen tutum ve davranışların öğrencilerin akademik başarısını olumlu yönde etkilediği, olumsuz tutum ve davranışların ise öğrencilerin akademik başarısını olumsuz yönde etkilediği öğretmen görüşlerinde anlaşılmaktadır. Sonuç olarak öğretmen, her tutum ve davranışı ile öğrencinin hayatına etki etmekte, bu etki olumlu ya da olumsuz olabilmektedir.

Araştırma bulgularına dayalı olarak şu öneriler sunulabilir.

1. Öğretmenin olumlu tutum ve davranışları öğrencinin akademik başarısının artırılmasında önem arz etmektedir. Bu amaçla öğretmenlerin olumsuz tutum ve davranışlarını olumluya çevirecek çalışmalar okul idaresi, şube öğretmenler ve zümre öğretmenler kurulları vasıtasıyla yapılabilir.
2. Olumlu veya olumsuz tutum ve davranış örnekleri sunularak öğretmenlerin tutum ve davranışlarını olumlu duruma getirmek için farkındalık çalışmaları yapılabilir.
3. Öğretmen merkezli yöntemler yerine, öğrenciyi merkeze alan etkinlik temelli çalışmalara daha fazla ağırlık verilmelidir. Bunun için okullarda ihtiyaç analizi yapılarak öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu öğrenci merkezli yaklaşımların formatör öğretmenler veya akademisyenler tarafından verilmesi sağlanabilir.
4. İlkokul ve ortaokullarda olduğu gibi liseler arasında da okullar arası başarı farklılıkları vardır. Bu farklılıkların giderilmesi için çalışmalar yapılabilir.

5. KAYNAKÇA

- Akpınar, B. ve Gezer, B. (2010). Öğrenen merkezli yeni eğitim yaklaşımlarının öğrenme-öğretme sürecine yansımaları. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 1-12.
- Al Şensoy, S., Sağsöz, A., (2015). Eğitim yapılarında öğrenci odaklı tasarım. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(11), 1311-1332.
- Arıcı, İ., (2007). *İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde öğrenci başarısını etkileyen faktörler (Ankara örneği)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atak, M., Gündüz, E., Gür, Ü., Dikici, M., Yaman Zengin, B. (2007). Kayseri ili kocasinan ilçesindeki liselerde görev yapan öğretmenlerin okuma konusundaki bilgi, tutum ve davranışları, *16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, 6-7 Eylül 2007. https://www.pegem.net/Akademi/kongrebildiri_detay.aspx?id=5576 Erişim tarihi 27.01.2019.
- Atkinson, L.R; Atkinson, C.R; Smith, E.E; Bem, J.S. & Nolen- Hoeksema, S.(2010). Psikolojiye giriş. (Çev. Yavuz Alogan). İstanbul: Arkadaş Yayınları.
- Baker, D. P., Goesling, B., & Letendre, G. K. (2002). Socioeconomic status, school quality, and national economic development: A cross-national analysis of the “heyne-man loxley effect” on mathematics and science achievement. *Comparative Education Review*, 46, 291-312.
- Balcı, A. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma* (7. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Beyaztaş, D.İ. ve Senemoğlu, N. (2015). Başarılı öğrencilerin öğrenme yaklaşımları ve öğrenme yaklaşımlarını etkileyen faktörler. *Eğitim ve Bilim*, 40(179), 193-216.
- Bulut, İ. (2008). Yeni ilköğretim programlarında öngörülen öğrenci merkezli uygulamalara ilişkin öğretmen görüşleri (Diyarbakır ili örneği). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 56, 521-546.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (5. baskı). Ankara, Pegem Akademi.
- Can, N. (2013). *Öğretim liderliği*. Ankara: Pegem Akademi.
- Considine, G. & Zappala G. (2002). The influence of social and economic disadvantage in the academic performance of school students in australia. *Journal of Sociol*, 38, 129-148.

- Creswell, J. W. (2008). *Educational research: planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education, Inc.
- Çakıroğlu, E. & Işıksal, M. (2009). Preservice elementary teachers' attitudes and self-efficacy beliefs toward mathematics. *Education and Science*, 34(151), 132-139.
- Çelik, S. (2013). *İlköğretim matematik derslerinde kullanılan alternatif öğretim yöntemlerinin akademik başarıya etkisi: Bir meta analiz çalışması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Çelik, V. (2011). Okul ve sınıf. F. Töremen (Ed.) *Eğitim bilimine giriş* (s. 371-388). İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Demir, C.E. (2009). 'Factors influencing the academic achievement of the turkish urban poor. *International Journal of Educational Development*, 29, 17-29.
- Demirel, Ö. (2010). *Eğitim sözlüğü*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirtaş, H., Cömert M. ve Özer, N. (2011). Öğretmen adaylarının özyeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Eğitim ve Bilim* 36 (159), 96-111.
- Demirtaş, H. ve Güneş, H. (2002). *Eğitim yönetimi ve denetimi sözlüğü*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Demirtaş, Z. (2010). Okul kültürü ile öğrenci başarısı arasındaki ilişki. *Eğitim ve Bilim*, 35(158), 3-13.
- Deniz, M., Avşaroğlu, S. ve Fidan Ö. (2006). İngilizce öğretmenlerinin öğrencileri motive etme düzeylerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(11), 61-73.
- Dodd, V. & Hooley, T. (2018). The development of the teachers' attitudes toward career learning index (TACLI). *Teacher Development*, 22(1), 139-150.
- Dünya Bankası. (2013). *Türkiye'de okullarda mükemmeliyeti teşvik etmek*. <http://documents.worldbank.org/curated/en/546661468109487977/pdf/777220REVISED000PUBLIC00Egitim0TURK.pdf>. Erişim tarihi 08.07.2019
- Erden, M. (2014). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Erdoğan, M.Y. (2013). Algılanan öğretmen davranışları ölçeğinin geliştirilmesi. *İnönü üniversitesi eğitim fakültesi dergisi*, 14(1), 115-128.
- Erdoğan, Y. M. (2006). Yaratıcılık ile öğretmen davranışları ve akademik başarı arasındaki ilişkiler. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(17), 95-106.
- Garbarino, J. (1985). *Adolescent development: An ecological perspective*. Columbus: Charles E. Merrill.
- Geçer, A, Özer, R. (2012.) İlköğretim fen ve teknoloji dersi öğretmenlerinin öğrenme-öğretme sürecinde yaşadıkları sorunlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* 12(3), 1-26.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Günümüzde insan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kızıldağ, S. (2009). *Akademik başarının yordayıcısı olarak yalnızlık, boyun eğici davranışlar ve sosyal destek*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Korkmaz, M. (2005). *İlköğretim okullarında örgütsel sağlık ile öğrenci başarısı arasındaki ilişki*. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 44, 529-548.
- Küçükahmet, L. (2017). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları

- Lee, V. E. & Loeb, S.(2000). School size in chicago elementary schools: Effects on teachers' attitudes and students ' achievement. *American Educational Research Journal*, 37, 3-31 .
- McLeskey, J., & Waldron, N. (2006). Comprehensive school reform and inclusive schools: Improving schools for all students. *Theory into Practice*, 45, 269–278. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4503_9
- McLeskey, J., & Waldron. N. (2007). Making Differences Ordinary in Inclusive Classrooms. *Intervention in School and Clinic*, 42(3), 162–168.
- MEB, (2017). Öğretmen yeterlikleri: Öğretmenlik mesleği genel ve özel alan yeterlikleri. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation* (3rd ed). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Midgley, C., Feldlaufer, H and Eccles J. S. (1989). Change in teacher efficacy and student self- and task-related beliefs in mathematics during the transition to junior high school. *Journal of Educational Psychology*, 81(2), 247-258.
- Özabacı, N. ve Acat, M. B. (2005). Sosyo ekonomik çevreye göre ilköğretim öğrencilerinin başarısızlık nedenleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 145-169.
- Özdaş, F. (2018). Pre-service teachers' perceptions with regard to teaching-learning processes. *Journal of Education and Learning*, 7(3), 188-196.
- Özdaş, F., Ekinci, A. ve Öter, Ö. M. (2018). Eğitim Öğretimin Geliştirilmesinde Öğretmenler Kurulu Kararlarının Etkisi. *Turkish Studies Educational Sciences*, 13(11), 1041-1058.
- Paker, T. (2107). Durum çalışması. Fatma Nevra Seggie ve Yasemin Bayyurt (Ed.), *Nitel araştırma içinde* (s. 119-134). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Patton, M. Q. (2002). *How to use qualitative methods in evaluation*. Newbury Park, CA: Sage.
- Razon, N. (1987). Öğrenme olgusu ve okul başarısını etkileyen faktörler. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 11(63), 1-6.
- Sadık, F. (2002). Sınıf içindeki problem davranışların nedenleri. *Eğitim Araştırmaları*, 9, 106-115.
- Sakız, H. & Aftab, R. (2018). Academic achievement and its relationships with psychological resilience and socio-demographic characteristics, *International Journal of School & Educational Psychology*, 1-11. DOI: 10.1080/21683603.2018.1446372
- Sarıer, Y. (2016). Türkiye’de öğrencilerin akademik başarısını etkileyen faktörler: Bir Meta-analiz çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, doi:10.16986/HUJE.2016015868
- Satır, S. (1996). *Özel tevfik fikret lisesi öğrencilerinin akademik başarılarıyla ilgili anne- baba davranışları ve akademik başarıyı artırmaya yönelik anne-baba eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış. Yüksek Lisans Tezi.
- Schoen L. T., & Teddlie, C. (2008). A new model of school culture: a response to a call for conceptual clarity. *School Effectiveness and School Improvement*, 19(2), 129–153.
- Seggie, F. N. ve Bayyurt Y. (2017). *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Semerci, Ç. ve Batdı, V. (2015). A meta-analysis of constructivist learning approach on learners' academic achievements, retention and attitudes. *Journal of Education and Training Studies*, 3(2), 171-180.
- Semerci, N. ve Semerci, Ç. (2004). Türkiye’de öğretmenlik tutumları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 137-146.
- Senemoğlu, N. (2011). *Gelişim öğrenme ve öğretim, kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Sezgin, F., Koşar, D., Koşar, S. ve Er, E. (2016). Liselerde akademik başarısızlık: Nedenleri ve önlenmesine ilişkin öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 95-111.
- Shenton, A. K. (2004). Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education for Information*, 22, 63–75.
- Silah, M. (2005). *Sosyal psikoloji davranış bilimi* (2. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Solmaz, A. (2007). *Fen bilgisi öğretiminde kullanılan öğretim yöntemleri ve yöntemlerin uygulanaşına ilişkin öğrenci görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Şahin, A. (2011). Öğretmen algılarına göre etkili öğretmen davranışları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 239-259.
- Şevik, Y. (2014). *İlköğretim müdür ve müdür yardımcılarının öğrencilerin akademik başarısını etkileyen faktörlere ilişkin görüşleri ile akademik başarısına katkıları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mehmet Akif Üniversitesi, Burdur.
- Şişman, M. (2011). *Eğitimde mükemmellik arayışı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Taşdere, A. (2014). Sınıf öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersine yönelik yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2), 1477-1497.
- TED. (2009). *Türk eğitim derneği öğretmen yeterlikleri özet raporu*. http://portal.ted.org.tr/yayinlar/Ogretmen_Yeterlik_Kitap_Ozet_rapor.pdf
- Thrupp, M., Lauder, H., & Robinson, T. (2002). School composition and peer effects. *International Journal of Educational Research*, 37(5), 483–504.
- Turgut, M. F. ve Baykul, Y. (2013). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yeşilpınar Uyar, M. ve Doğanay, A. (2018). Öğrenci merkezli strateji, yöntem ve tekniklerin akademik başarıya etkisi: bir meta-analiz çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 186 – 209.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, B. (2004). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarında ebeveynlerin duyarlılığı. *Bilgi Dünyası*, 5(2), 115-136.